

Vận dụng kỹ thuật dạy học tích cực vào tổ chức rèn kỹ năng đọc hiểu văn bản thông tin cho học sinh lớp 1 và 2

Hoàng Thị Dung

Học viên Cao học, Trường Đại học Sư phạm, Đại học Huế

THÔNG TIN BÀI BÁO

Quá trình xử lý:

Ngày nhận bài: 09/01/2023

Ngày nhận bản chỉnh sửa: 18/3/2023

Ngày nhận đăng: 26/3/2023

Ngày xuất bản: 20/8/2026

Từ khóa:

Kỹ thuật dạy học tích cực;

Kỹ năng đọc;

Đọc hiểu;

Văn bản thông tin.

TÓM TẮT

Phát triển năng lực đọc văn bản thông tin cho học sinh các lớp đầu cấp tiểu học là mục tiêu mang tính chiến lược trong bối cảnh hiện nay. Bên cạnh nhiệm vụ luyện đọc thành tiếng, nhà giáo dục có thể vận dụng một số kỹ thuật dạy học tích cực để nâng cao chất lượng luyện đọc hiểu văn bản thông tin cho người học. Từ việc lý giải mục đích của việc lựa chọn, vận dụng kỹ thuật dạy học vào tổ chức rèn kỹ năng đọc hiểu, bài viết xác định cách thức thực hiện biện pháp và tường minh bằng một số thiết kế minh họa có khả năng áp dụng ở trường tiểu học.

1. DẪN NHẬP

Dạy học đọc luôn được chú trọng trong môn Tiếng Việt, tuy nhiên trong bối cảnh đổi mới chương trình và sách giáo khoa, giáo viên vẫn còn lúng túng khi thực hiện dạy học theo yêu cầu cần đạt về đọc gắn với loại văn bản. Những khảo sát thực tiễn bước đầu cho thấy một số giáo viên chưa nhận thức đúng về bản chất của từng thành tố kỹ thuật trong kỹ năng đọc và các phương diện của đọc hiểu. Về dạy học đọc hiểu, vấn đề loại văn bản, đặc trưng của từng loại văn bản chưa được các nhà thực hành sư phạm chú ý. Đặc biệt, chất lượng đọc hiểu văn bản thông tin so với văn bản văn học vẫn còn chênh lệch. Học sinh thường không có hứng thú với các văn bản thông tin, tham gia các hoạt động tìm hiểu bài đọc thuộc loại văn bản này chưa tích cực và chưa thật sự hiệu quả. Một số văn bản thông tin có sự tham gia của kênh hình (văn bản đa phương tiện) chưa được chú ý khai thác, dẫn đến lãng phí tài nguyên dạy học. Vận dụng kỹ thuật dạy học tích cực vào tổ chức rèn kỹ năng đọc hiểu văn bản thông tin cho học sinh lớp 1 và 2 kỳ vọng có thể góp phần nâng cao chất lượng dạy đọc hiểu theo loại văn bản trong bối cảnh hiện nay. (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2018; Đỗ, 2021; Phạm, 2020).

2. NỘI DUNG

2.1. Mục đích, ý nghĩa

- Đáp ứng yêu cầu đổi mới phương pháp trong dạy học đọc hiểu theo loại văn bản bằng các ứng dụng kỹ thuật dạy học tích cực phù hợp từng giai đoạn thực hành đọc - tương tác và khám phá nội dung văn bản
- Đa dạng hóa hình thức tổ chức giờ học nhằm kích thích hứng thú, nhu cầu và sự chủ động, độc lập, sáng tạo thể hiện kết quả đọc hiểu của học sinh đối với các văn bản thông tin.
- Cung cấp các công cụ đơn giản, vừa sức, dễ thực hiện để học sinh lớp 1 và 2 biết cách tự học, chủ động với hoạt động đọc hiểu văn bản thông tin

2.2. Cách thức thực hiện

Để lựa chọn được kỹ thuật dạy học tích cực phù hợp, chúng tôi đề xuất quy trình gồm các bước sau:

Bước 1. Đọc, phân tích văn bản và hệ thống câu hỏi - bài tập đọc hiểu

Bước này cần thiết cho việc đề xuất các kỹ thuật dạy học tích cực. Hình thức, cấu trúc và lượng thông tin

Tác giả liên hệ: Hoàng Thị Dung;

Địa chỉ e-mail: hoangdung5394@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.26459/jse.116.2026>

trong văn bản cần được phân tích trong mối quan hệ với hệ thống câu hỏi đọc hiểu mà tác giả sách giáo khoa biên soạn, định hướng (Nguyễn, 2002). Có thể phân tích 2 ngữ liệu đọc sau đây làm ví dụ minh họa.

Ở bài đọc “Rừng ngập mặn Cà Mau”, văn bản được cấu trúc thành 4 đoạn, trong đó đoạn 1 có giá trị giới thiệu chung về rừng ngập mặn Cà Mau. Trong khi đó đoạn 2 và 3 lần lượt nêu lên: i) các loài cây có ở rừng ngập mặn Cà Mau; ii) các loài động vật có ở rừng ngập mặn Cà Mau. Đồng thời, các thông tin ở cuối đoạn 2 và 3 còn nêu lên tác dụng của khu rừng này. Tương ứng với nội dung đã nêu, sách giáo khoa đề xuất 4 câu hỏi:

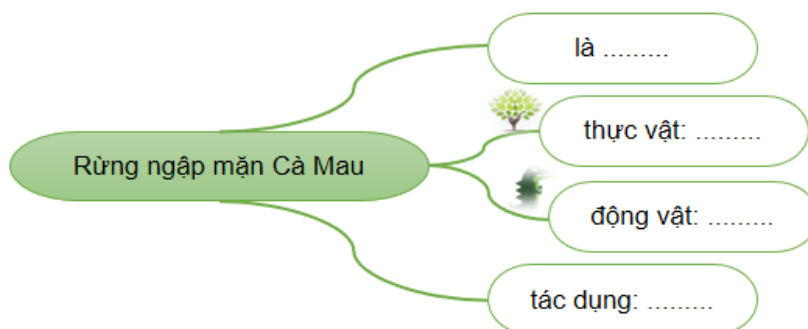
Câu hỏi 1. Ở Việt Nam, rừng ngập mặn nào lớn nhất?

Câu hỏi 2. Tìm từ ngữ chỉ tên gọi một số loài động vật, thực vật trong bài đọc.

Câu hỏi 3. Nêu các lợi ích của rừng ngập mặn Cà Mau.

Câu hỏi 4. Theo em, vì sao chúng ta cần bảo vệ rừng?

Ngữ liệu đọc và các câu hỏi 1, 2, 3 gợi dẫn đến việc lựa chọn kỹ thuật sơ đồ tư duy hoặc kỹ thuật khăn trải bàn cho việc tổ chức hoạt động đọc hiểu. Theo đó, học sinh có thể nhận phiếu hỏi gồm các câu 1, 2, 3, cùng thảo luận để hoàn thành sơ đồ tư duy đã được chuẩn bị sẵn:

Giáo viên cũng có thể giao nhiệm vụ thể hiện kết quả đọc hiểu bằng sơ đồ tư duy để học sinh chủ động vẽ sơ đồ và các hình ảnh, ký hiệu đính kèm. Tuy nhiên, với học sinh lớp 1 và giai đoạn đầu của lớp 2, chúng tôi luôn khuyến nghị giáo viên chuẩn bị sẵn sơ đồ tư duy với các phần thông tin để trống nhằm bước đầu hướng dẫn các em về cách học, làm quen với công cụ học tập thông minh. Các câu hỏi và nội dung văn bản thông tin nêu trên cũng phù hợp để vận dụng kỹ thuật khăn trải bàn, trong đó mỗi học sinh có thể ghi các đáp án vào góc của mình, cả nhóm thảo luận và điền thông tin thống nhất vào vùng trung tâm.

Trong khi đó, nếu tổ chức thực hành đọc hiểu bài “Mọi người đều khác biệt” (Tiếng Việt 1, tập 2, trang 137) (Nguyễn et al., 2020), không nên và không thể sử dụng sơ đồ tư duy giúp học sinh giải mã các vấn đề nêu ở câu hỏi 1 và 2:

Câu hỏi 1. Tìm hai, ba điểm khác nhau giữa mọi người mà bài đọc đã nêu.

Câu hỏi 2. Sự khác biệt làm cho cuộc sống thế nào?

Các kỹ thuật có hiệu quả, dễ áp dụng để thực hành hoạt động đọc hiểu đầu tiên gồm: tia chớp, think - pair - share, thảo luận nhóm đôi, trò chơi học tập (truyền điện, hỏi nhanh - đáp gọn...). Đối với câu hỏi đọc hiểu 2, giáo viên nên lựa chọn kỹ thuật thảo luận nhóm, nói 1 phút, phản hồi bằng phiếu đọc...

Bước 2. Xây dựng kế hoạch tổ chức thực hành đọc hiểu có vận dụng các kỹ thuật dạy học tích cực

Kế hoạch tổ chức thực hành đọc hiểu cần xác định rõ thời điểm vận dụng các kỹ thuật dạy học tích cực, các phương tiện dạy học hoặc không gian lớp học phải chuẩn bị. Kế hoạch tổ chức thực hành đọc hiểu cũng cần đảm bảo sự tham gia tích cực của tất cả học sinh, trong đó học sinh có thể đổi vai cho nhau để có nhiều trải nghiệm đọc, khám phá, lĩnh hội thông tin.

Ngoài ra, trong kế hoạch cần chú ý đến quá trình tương tác của học sinh với kỹ thuật dạy học, với các công cụ học tập đính kèm thay vì chỉ quan tâm đến kết quả. Nghĩa là, nhà sư phạm phải hết sức chú trọng việc chuyển giao một kỹ thuật học tập cho học sinh thay vì chỉ xem đó là một cách thức tác động nhằm có được câu trả lời cho một câu hỏi đọc hiểu cụ thể (Đỗ et al., 2020).

Một số kỹ thuật dạy học tích cực phù hợp với việc tổ chức hoạt động đọc hiểu văn bản thông tin trong sách giáo khoa Tiếng Việt 1, Tiếng Việt 2, bộ sách Chân trời sáng tạo nhằm phát triển năng lực cho học sinh gồm: Sơ đồ tư duy; Thảo luận nhóm; Tia chớp; Think - pair - share; Trò chơi học tập; XYZ (trong đó X là số học sinh, Y là thời gian làm việc, Z là các nhiệm vụ cần thực hiện); Nói nhanh 1 phút (Đỗ et al., 2020).

Bước 3. Đánh giá hiệu quả vận dụng kỹ thuật dạy học tích cực và hướng điều chỉnh

Bước này cần thiết để giáo viên đánh giá hiệu quả vận dụng kỹ thuật dạy học tích cực từ các phản hồi tâm

lý (hứng thú, sự tích cực...), trí tuệ, kỹ năng của học sinh. Bên cạnh đó, giáo viên cũng cần tổng hợp thông tin để đề xuất nhanh hướng điều chỉnh đối với những kỹ thuật dạy học chưa phù hợp, chưa thích ứng với đối tượng học sinh hoặc chưa gắn với điều kiện thực tiễn của lớp học, trường học.

2.3. Thiết kế minh họa

Bài học vận dụng: Đồng hồ báo thức (Tiếng Việt 2, tập 1, trang 85-86) (Nguyễn et al., 2021).

1. Đọc

Đồng hồ báo thức

Tôi là một chiếc đồng hồ báo thức. Họ hàng tôi có nhiều kiểu dáng. Tôi thì có hình tròn. Trong thân tôi có bốn chiếc kim. Kim giờ màu đỏ, chạy chậm rãi theo từng giờ. Kim phút màu xanh, chạy nhanh theo nhịp phút. Kim giây màu vàng, hối hả cho kịp từng giây lướt qua. Chiếc kim còn lại là kim hẹn giờ. Cái nút tròn bên thân tôi có thể xoay được để điều chỉnh giờ báo thức.

Gương mặt cũng chính là thân tôi. Người ta thường chú ý những con số có khoảng cách đều nhau ở trên đó. Thân tôi được bảo vệ bằng một tấm kính trong suốt, nhìn rõ từng chiếc kim đang chạy.

Mỗi khi tôi reo lên, bạn nhớ thức dậy nhé!

Vũ Thị Xuân Hà

1. Bài đọc giới thiệu về loại đồng hồ nào?

2. Kể tên các loại kim của đồng hồ báo thức.

3. Đồng hồ báo thức giúp bạn nhỏ điều gì?

4. Nếu có đồng hồ báo thức, em sẽ sử dụng thế nào?

Các hoạt động luyện đọc hiểu:

- *Hoạt động 1. Quan sát hệ thống câu hỏi đọc hiểu trong bài đọc*

+ Giáo viên chuyển dẫn từ hoạt động luyện đọc thành tiếng bằng cách giới thiệu những vấn đề cần khám phá, những thử thách cần chinh phục qua bài “Đồng hồ báo thức”. Khi chuyển dẫn, cần nhấn mạnh ý: Đây là bài đọc giới thiệu về một đồ vật thân thuộc với chúng ta - chiếc đồng hồ báo thức.

+ Cùng học sinh điểm qua các câu hỏi đọc hiểu thú vị của bài đọc (4 câu hỏi đã nêu ở trên). Học sinh quan sát nhanh, nhận diện những vấn đề cần giải mã.

- *Hoạt động 2. Thực hành đọc hiểu văn bản*

+ Câu hỏi 1. Vận dụng kỹ thuật thảo luận nhóm (nhóm đôi), trong thời gian 2 phút đọc lướt đoạn 1 văn bản, quan sát để chọn đúng hình ảnh và gọi tên loại đồng hồ được giới thiệu trong bài. Đây là câu hỏi mức độ nhận diện đơn giản, vì vậy có thể cho học sinh trả lời nhanh. Tuy nhiên, để nhấn mạnh đặc trưng loại văn bản và hỗ trợ tích cực cho hoạt động viết đoạn văn giới thiệu đồ vật quen thuộc ở trang 88, 89, giáo viên đề nghị học sinh trình bày kết quả qua kỹ thuật hỏi - đáp:

H1: - Bài đọc giới thiệu về loại đồng hồ nào?

-

H2: - Câu văn nào dùng để giới thiệu về loại đồng hồ đó?

-

+ Câu hỏi 2. Vận dụng kỹ thuật “Nói tiếp nối”, trong đó 1 học sinh nêu tên loại kim đồng hồ thứ nhất (kim giờ), học sinh tiếp theo nói về đặc điểm của kim giờ (kim giờ màu đỏ, chạy chậm rãi theo từng giờ),

học sinh thứ 3 nêu tên kim đồng hồ thứ hai (kim phút), học sinh tiếp theo nói về đặc điểm của kim phút (màu xanh, chạy nhanh theo nhịp phút)... Cứ như thế, có 8 học sinh cho một lượt “nói nối tiếp”. Xong 1 lượt thì chuyển sang lượt thứ 2.

Kỹ thuật này cũng có thể được vận dụng theo hình thức: Giáo viên đặt câu hỏi 2, học sinh nêu tên 4 loại kim đồng hồ được nhắc đến trong bài. Sau đó giáo viên đọc to tên kim đồng hồ bất kỳ, học sinh đồng thanh nêu đặc điểm.

+ Câu hỏi 3. Vận dụng kỹ thuật chia sẻ nhóm đôi (think - pair - share). Mỗi học sinh có thời gian 1 phút để suy nghĩ về câu hỏi, sau đó thảo luận cặp đôi và chia sẻ đáp án trước lớp (nói hoặc viết lên thẻ từ).

+ Câu hỏi 4. Vận dụng kỹ thuật viết 1 phút. Mỗi học sinh nhận được 1 thẻ giấy, viết nhanh cách sử dụng đồng hồ báo thức, sau đó thả vào chiếc hộp có vẽ hình đồng hồ báo thức tương tự bài đọc. Giáo viên sau đó gọi một số học sinh lên bốc ngẫu nhiên các thẻ giấy, đọc to đáp án lên để cả lớp cùng lắng nghe; ví dụ: “Tớ sẽ để chuông 5 giờ sáng mỗi ngày.”; “Tớ sẽ dùng nó để xem giờ và mỗi tối trước khi đi ngủ sẽ đặt báo thức cho nó.”...

- Hoạt động 3. Tổng kết hoạt động đọc hiểu

Vận dụng kỹ thuật ghi chép phiếu đọc giúp học sinh tổng hợp lại các thông tin đã khám phá được từ bài đọc và thông tin có tác dụng hỗ trợ quá trình thực hành nói, viết:

- Các thông tin em biết về đồng hồ báo thức:

- Nếu giới thiệu về đồng hồ báo thức, em muốn giới thiệu 3 điều:

+

+

+

3. KẾT LUẬN

Có nhiều cách thức, nhiều con đường để đi đến đích phát triển năng lực đọc hiểu văn bản thông tin cho học sinh lớp 1 và 2. Chúng tôi đã dựa trên các nguyên tắc về đảm bảo mục tiêu, đảm bảo tính thực tiễn, tính hệ thống... đề xuất vận dụng kỹ thuật dạy học tích cực vào tổ chức dạy học đọc hiểu, giúp học sinh từng bước khám phá văn bản một cách hiệu quả, hứng thú. Các kỹ thuật tích cực không chỉ giúp đa dạng hóa phương pháp, phương tiện dạy học trong luyện đọc hiểu văn bản thông tin mà còn hình thành ở học sinh cách đọc mới mẻ, sáng tạo và linh hoạt.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Bộ Giáo dục và Đào tạo. (2018). *Chương trình giáo dục phổ thông môn Ngữ văn* (Ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26 tháng 12 năm 2018 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo).
- Đỗ, X. T. (2021). Dạy đọc hiểu văn bản thông tin ở tiểu học. *Tạp chí Giáo dục*, 495, 1–4.
- Đỗ, N. T., Đỗ, X. T., & Phan, T. H. Đ. (2020). *Hướng dẫn dạy học môn Tiếng Việt theo chương trình giáo dục phổ thông mới*. Nhà xuất bản Đại học Sư phạm.
- Nguyễn, T. H. (2002). *Dạy học đọc hiểu ở tiểu học*. Nhà xuất bản Đại học Quốc gia Hà Nội.
- Nguyễn, T. L. K., Nguyễn, T. N. B., Nguyễn, P. B. K., Nguyễn, L. H. N., & Nguyễn, T. X. Y. (2020). *Tiếng Việt 1, tập 2*. Nhà xuất bản Giáo dục Việt Nam.
- Nguyễn, T. L. K., Nguyễn, T. T. H., Trịnh, C. L., Phạm, T. K. O., Bùi, T. T., & Nguyễn, T. X. Y. (2021). *Tiếng Việt 2, tập 1*. Nhà xuất bản Giáo dục Việt Nam.
- Phạm, T. T. H. (2020). Định hướng về dạy học đọc hiểu văn bản thông tin trong các môn học ở trường phổ thông. *Tạp chí Khoa học Giáo dục Việt Nam*, 36, 30–35.

**Applying active teaching techniques on organizing
to practice reading comprehension skills of informational texts
for the first graders and second graders**

Hoang Thi Dung

Master's Student, University of Education, Hue University

ARTICLE INFO

Article history:

Received: 09 January 2023

Received in revised form: 18 March 2023

Accepted: 26 March 2023

Published: 20 August 2026

Keywords:

Active teaching techniques;

Reading skills;

Reading comprehension;

Informational texts.

Corresponding author:

Hoang Thi Dung

E-mail address:

hoangdung5394@gmail.com

ABSTRACT

Developing the reading ability of informational texts for students in the first grades of primary school is a strategic goal in the current context. Besides the task of practicing reading aloud, educators are able to apply a number of active teaching techniques to improve the quality of reading comprehension of learner's informational texts. From explaining the purpose of selecting and applying teaching techniques to the organization to practice reading comprehension skills, this article identifies how to implement the solutions and explains it with a number of illustrative designs that can be applied in primary school.